

БЛАЖЕНИ ТЕОДОРИТ КИРСКИ
О БОЖАНСКОЈ ЛЮБАВИ

THEODORETUS CYRRHI EPISCOPUS
ORATIO DE DIVINA
ET SANCTA CHARITATE

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΚΑΙ ἉΓΙΑΣ ἈΓΑΠΗΣ

1. Ἡλίκοι μὲν οἱ τῆς ἀρετῆς ἀθληταί, καὶ ὅσοι καὶ οἷοις στεφάνοις λαμπρύνονται, σαφῶς διδάσκει τὰ περὶ αὐτῶν συγγραφέντα ἡμῖν διηγήματα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντα αὐτῶν περιέχει τοὺς ἄθλους, ἀλλ' ἀπόχρη καὶ τὰ ὀλίγα παντὸς τοῦ βίου δεῖξει τὸν χαρακτῆρα. Καὶ γὰρ τὸν χρυσὸν οὐχ ἅπαντα τὸν προσφερόμενον δαπανῶσα ἢ λίθος, ἀλλ' ὀλίγῳ τινὶ προστριβομένη δόκιμον ἢ

1. О томе како су велике и многобројне подвижничке добродетељи и каквим су сјајним венцима овенчане, јасно говоре казивања која смо записали речима. Иако нису поменути сви њихови подвизи, али и мало од тих подвига је доста да покаже сав њихов живот. Јер камен који се користи за испитивање злата не обухвата сво злато, већ захвати мало метала, и може се сазнати да ли је оно чисто или

* Изворник: J.–P. Migne, *Patrologiae cursus completus, Series graeca* [= PG] 82, 1497–1521 [Paris 1864].

ἀδόκιμον δείκνυσι· καὶ τὸν τοξότην δὲ ὡσαύτως ἐξ ὀλίγων ἀφιεμένων βελῶν καταμάθοι ἂν τις ἀκριβῶς εἴτε ἄριστα τοξεύοι κατὰ σκοπὸν βάλλων, εἴτε ἔξω φέροίτο, τὴν τέχνην οὐκ ἠσκήμενος. Οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω, δυνατὸν διαγνῶναι, καὶ ἀθλητὰς καὶ δρομέας καὶ τραγωδίας ὑποκριτὰς καὶ κυβερνήτας καὶ ναυπηγούς καὶ ἰατροὺς καὶ γηπόνους καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαξ-απλῶς, ὅσοι τινὰ μεταχειρίζουσι τέχνην· ἱκανὴ γὰρ ὀλίγη πείρα καὶ τῶν ἐπιστημόνων ἐπιδείξει τὴν τέχνην, καὶ τῶν ὀνόματι μόνω χρωμένων ἐλέγξει τὴν ἀμαθίαν. Ἀπόχρη τοίνυν, ὡς ἔφην, καὶ τὰ ὀλίγα συγγραφέντα τῶν ἑκάστῳ κατωρ θωμένων, πᾶσαν διδάξει τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν. Προσῆκει δὲ ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐρευνῆσαι, καὶ ζητῆσαι, καὶ καταμαθεῖν ἀκριβῶς πόθεν ὁρμώμενοι τήνδε τὴν πολιτείαν ἠσπάσαντο, καὶ ποίοις χρώμενοι λογισμοῖς αὐτὴν κατέλαβον τῆς φιλοσοφίας τὴν κορυφήν· ὅτι γὰρ οὐ τῇ ῥώμῃ θαρροῦντες τοῦ σώματος, τῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπειάν ἠράσθησαν, καὶ τοὺς ταύτῃ κειμένους ὑπερέβησαν ὄρους, καὶ τὰ παγέντα τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταῖς ὑπερεπήδησαν σκάμματα, σαφῆς ἢ πείρα διδάσκαλος.

2. Οὐδεὶς γὰρ τῶν τῆς φιλοσοφίας ταύτης ἀμοίρων τὴν τούτων καρτερίαν ἐπεδείξατο πώποτε. Εἰ γὰρ καὶ νίφονται ποιμένες, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ καὶ ἄντροις γὰρ χρῶνται, καὶ εἰς τὰς οἰκίας ἐπανίασι, καὶ ὑποδήμασι δὲ τοὺς πόδας καλῶ πτοῦσι, καὶ ἐσθήμασι θερμότεροις τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος περιβάλλουσι· καὶ δῖς, καὶ τρις τῆς ἡμέρας, τάχα δὲ καὶ τετράκις τροφῆς ἀπολαύουσι. Καὶ κρεοφαγία δὲ καὶ οἰνοποσία πάσης ἐσχάρας ἄμεινον διαθερμαίνει τὰ σώματα· ὅταν γὰρ ἡ τοιαύτη τροφή τὴν ἀλλοίωσιν δέξηται, καὶ οἶον ἢ ἡμῶ τινι διακριθεῖσα, καὶ τὸ ἦπαρ καταλαβοῦσα, τὴν εἰς αἷμα μεταβολὴν ὑπομείνη, χωρεῖ μὲν εἰς τὴν καρδίαν διὰ τῆς κοίλης φλεβός· ἐκθερμανθεῖσα δέ, ἐκεῖθεν, οἶον διὰ τινῶν ὀχετῶν τῶν διεσπαρμένων φλεβῶν, εἰς ἅπαντα διατρέχει τὰ τοῦ σώματος μόρια· οὐ δ' ἂν ἀφίκηται, οὐκ ἄρδει μόνον, ἀλλὰ καὶ πυρὸς δίκην ἐκθερμαίνει, καὶ τῶν μαλακῶν ἱματίων ἄμεινον περιθάλλει τὸ σῶμα. Οὐ γὰρ, ὡς τινες ὑπολαμβάνουσι, χιτῶνες καὶ ἀμπεχόναι καὶ ἐφεστρίδες τῷ σώματι τὸ θάλπος παρέχουσιν· ἢ γὰρ ἂν καὶ ξύλα καὶ λίθους ἐθέρμαναν, οἷς ἂν ἐπέλασαν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐθεάσατο πώποτε ξύλον ἢ λίθον θερμότερον ὑπὸ ἱματίων γεγεννημένον. Οὐκοῦν οὐδὲ τῷ σώματι ταῦτα παρέχει τὴν θέρμην· ἀλλὰ τοῦ σώματος ταῦτα φυλάττει τὴν θέρμην· καὶ ἀπέιργει μὲν τοῦ ψυχροῦ ἀέρος τὴν προσβολήν· ὑποδεχόμενα δὲ τοὺς ἐκ τοῦ σώματος ἐξιόντας ἀτμούς, καὶ θερμαίνεται τούτοις, καὶ θερμότερα προσβάλλει τῷ σώματι. Καὶ μάρτυς ἢ πείρα· ψυχρᾶ γὰρ πολλακίς τῇ κλίνῃ προσβαλόντες, τῇ τοῦ σώματος ὁμιλίᾳ θερμὴν τὴν πρὸ βραχέος ψυχρὰν ἀποτελοῦμεν στρωμνήν. Οὐκοῦν ἢ τροφή παντὸς ἱματίου

је са примесама. На сличан начин испитујемо и израђиваче лукова: довољно је према мети одапети неколико стрела да би свима било јасно да ли је он прецизан стрелац или је још неискусан у свом занату. То се може рећи и за друге ствараоце својих дела, не набрајајући их све: атлете, тркачи, глумци, морепловци, градитељи бродова, лекари, земљорадници и сви они који се баве било којим занатом. Јер и мало искуство је довољно да бисмо разликовали добре znalце свога посла од оних који се само тако називају, док на делу показују своје незнање. Зато нема потребе за опширним казивањима о савршенствима светих мужева, већ је и мало довољно како би се представио у потпуности живот који су они добровољно изабрали. А сада нам предстоји да истражимо и испитамо, како бисмо тачно знали то, одакле потиче побуда која је захватила ове свете мужеве да с љубављу прихвате такав начин живота, и каквим су се расуђивањима руководили у постизању врхунца љубомудрија – философије. Јер, искуство јасно показује да се они нису уздали у снагу тела када су заволели оно што превазилази човечанску природу, превазилазећи могућности којима располаже то тело, и излазећи ван граница које су установљене за борце побожности.

2. Нико од оних који нису учесници таквог љубомудрија, нису у стању да пројаве подобно мужаствено трпљење. Понекад и пастири бивају затрпани снегом, али не увек: они се скривају у пећине, и враћају се кући, како би се мало одморили, и на ноге обувају одговарајућу обућу, а остале делове тела покривају топлотом одећом, затим, два пута, и три и четири пута дневно они једу храну. А добри укус меса и чаша доброг вина, као што је познато, загрева тело боље од сваког огњишта. И када храна, када се превари и будући процеђена кроз сито, долази у јетру, она се тамо претвара у крв и преко крвоносних вена долази у срце; одатле, загрејана, шири се крвним судовима, речју, неким водопроводним каналима по свим деловима тела, не само хранећи, већ и загревајући их, подобно огњу, и на тај начин загрева тело боље од сваке вунене одеће. Јер тело загревају не огртачи, и горња и доња одећа, како мисле неки (иначе би дрво и камен обучени у њих такође били згрејани, али нико никада није видео да би они, покривени одећом, били топлији) – они само задржавају топлоту тела, ограђују га од доступне хладноће ваздуха и примају у себе испарења која из њега излазе, сами се од њих загревају, и већ угрејани, покривају тело. Сведок тога је искуство: често, лежећи на хладном лежају, ми додиром тела постелу чинимо топлотом која је недавно била хладна. Према томе, храна боље од сваке одеће загрева тело: једући је до

πλέον διαθερμαίνει τὸ σῶμα· οἱ δὲ ταύτης εἰς κόρον μεταλαμβάνοντες, ἔρυμα ἔχουσιν ἀρκοῦν πρὸς τὴν τοῦ κρυμοῦ προσβολήν. Καθοπλιζοῦσι γὰρ ταύτη τὸ σῶμα, καὶ ἀντέχειν πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ ἔτους παρασκευάζουσιν ὦραν. Οἱ δὲ μήτε σιτίων, μήτε ποτῶν καθ' ἑκάστην ἀπο λαύοντες ἡμέραν, καὶ ἡνίκα δ' ἂν ἀπολαύσωσιν, οὐ τὸν κόρον ἀναμένοντες, ἀλλὰ τὴν ὄρεξιν ἀκμάζουσιν χαλι νοῦντες, καὶ μεταλαμβάνοντες οὐ τῶν θερμῶν δυναμένων τὸ σῶμα, ἀλλ' ἢ ποηφαγοῦντες τοῖς ἀλόγοις παραπλησίως, ἢ διαβρόχοις ὁσπρίοις χρώμενοι μόνοις, ποῖον ἂν ἐκ τῆς τοιαύτης τροφῆς ἀρύσαιντο θάλλπος; πόση δ' ἂν ἐντεῦθεν, ἢ ποῖα λιβὰς αἵματος γένοιτο;

3. Κατ' οὐδὲν τοίνυν ἔοικε τὰ τῶν ἄλλων τοῖς τούτων ἐπιτηδεύμασιν. Οὔτε γὰρ ἐσθῆς ἢ αὐτῆ τούτων κάκεινων· τραχυτάτη γὰρ αὕτη, καὶ ἡκιστα θερμῶν δυναμένη· οὔτε τροφή ὁμοία, ἀλλ' ἐναντία ἐκ διαμέτρου. Ποιμέσι μὲν γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις, τροφῆς καιρὸς ἅπας καιρὸς· τῆ ὄρεξι γὰρ ὀρίζονται τὸν καιρὸν, κὰν ἔωθεν ἢ πείνη προσβάλη, παραντικά προσφέρουσι τὴν τροφήν· καὶ προσφέρουσι ὅτι ἂν τύχη· οὐ γὰρ ὠριστα τοῦτο μὲν ἐσθίειν, ἐκεῖνο δὲ ἡκιστα, ἀλλὰ πάντων ὧν ἂν ἐθέλωσιν, ἀδεῶς ἀπολαύουσιν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡμέραι καὶ καιροὶ καὶ εἶδη τροφῆς καὶ μέτρα, καὶ κόρος ταύτης κεχωρισμένος. Μηδεὶς τοίνυν ἡμῖν τῶν μεμψιμοίρων, γηπόνους καὶ ποιμένας καὶ ναύτας προφέρων εἰς μέσον, σμικρύνειν ἐπιχειρεῖτω τῶν μεγίστων τούτων ἀθλητῶν τοὺς ἀγῶνας. Ὁ τε γὰρ γηπόνος, μεθ' ἡμέραν κάμνων, οἶκοι θεραπεύεται νύκτωρ, πᾶσαν αὐτῷ θεραπείαν τῆς ὁμοζύγου ποριζούσης. Καὶ ὁ ποιμὴν δὲ ὡσαύτως μεταλαγχάνει πάντων ἐκείνων, ὧν προειρηκάμεν· ὁ δὲ ναύτης δέχεται μὲν τὴν ἀκτίνα κατὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῶν ὑδάτων θεραπείαν προσφέρει τῷ σώματι· ἐπινήχεται γὰρ ὅσον βούλεται, καὶ τῆ φλογὶ τῆς ἀκτίνος ἀλεξιφάρμακον προσφέρει τὴν τῶν ὑδάτων ψυχρότητα. Οὔτοι δὲ θεραπείας μὲν οὐδεμιᾶς παρ' οὐδενὸς ἀπολαύουσιν. Οὐ γὰρ συνοικοῦσι γυναῖκες, αἱ τοῖς ἀνδράσι παντοδαπὴν μηχανῶνται παραψυχὴν. Οὔτε δὲ τῆς ἀκτίνος θερμότερον προσβαλλούσης, τὴν ἀπὸ τῶν ὑδάτων ψυχαγωγίαν προσφέρονται· οὔτε χειμῶνος ὥρα τὴν τροφήν ἀντιτάττουσι τῷ κρυμῷ, οὔτε τῆς νυκτὸς τὴν ἀνάπαυαν, οἷόν τι φάρμακον, τοῖς μεθημερινοῖς προσφέρουσι πόνοις· καὶ μείζους γὰρ καὶ πλείους οἱ ταύτης τῶν ἐν ἡμέρᾳ γιγνομένων ἰδρώτων. Ἐν ταύτῃ γὰρ, καὶ τὴν πρὸς τὸν ὕπνον ἀναδέχονται πάλιν, καὶ τῆς γλυκειᾶς ἐκείνης οὐκ ἀνέχονται ἥττης· ἀλλὰ τῆς ἡδίστης περιγί νονται τυραννίδος, καὶ παννύχιοι διατελοῦσι τὸν δεσπότην ὑμνοῦντες. Οὐδεὶς τοίνυν τῶν ἔξω τῆς τούτων φιλοσοφίας, τὴν τούτων ἐπιδέδεικται καρτερίαν.

4. Εἰ δὲ μηδεὶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀντισχεῖν πρὸς τοὺς τοιούτους πόρους δεδύνηται, δῆλον ὡς ὁ περὶ τὸν θεὸν ἔρωσ ὑπερβῆναι τοὺς τῆς

ситости налазе у њој довољну заштиту од навале студени, јер у тој храни они наоружавају тело и чине га способним да подноси хладно време током године. Али они, који не узимају сваког дана храну и пиће, већ обуздавају своју потребу глађу и жеђи, да и не једу, не то што може да згреје тело, већ се хране само травом, подобно бесловесним животињама, или бобичавим – махунастим растињем поквашеним водом – да ли они могу из такве хране добити топлоту која загрева тело? Зар таква храна може произвести неколико капи крви, или само једну кап?

3. Јер начин живота подвижника ни по чему не подсећа на начин живота других људи. И одећа у њих и других није иста, јер подвижници носе најгрубљу одећу и мање способну да загрева. И храна у њих и других је различита, чак је супротно. На пример пастири имају за њих подобно време за јело, и оно је одређено само по њиховој жељи. Ако их рано ујутро спопадне глад, они се обавезно дотичу хране и једу оно што им је Бог подарио, будући да за њих није установљено шта могу да једу, а шта не. Они без бојазни једу храну, какву пожелеле. А овде је све одређено: и дани, и часови, и времена, и начин, и мера хране, а насићивање њоме није заповеђено. Зато ниједан од оних који нас укоревају за похвалу монашког живота, имајући у виду земљораднике, пастире и поморце, не могу умањити борбу великих подвижника. Јер, земљорадник који се дању труди, ноћу налази покој у кући окружен бригом своје жене; пастир, на сличан начин влада свим оним о чему смо говорили; што се тиче морепловаца, то, његово тело иако опаљено сунчевим зрацима, али облачење он налази у води, јер се купа колико хоће, и прохладном водом се користи као целебним леком од сунчаног зноја. Подвижници ни од кога не добијају облачења, јер они не живе заједно са женама које мужевима приређују сваку утеху. Опаљени сунчевим зрацима, они не траже олакшања у води. У зимско време не штите себе од хладноће помоћу хране нити се користе ноћним одмором као леком од дневног умора, јер су њихови ноћни трудови већи од дневних. Ноћу они ступају у борбу са сном, не дозвољавају му да над њима однесе своју слатку победу, већ одолевају његовој најпријатнијој тиранији, савршавајући свеноћна песмопевања Владики. Стога нико од оних ко је стран њиховој љубави, није у стању да посведочи стаменост њиховог трпљења.

4. А ако нико од других људи не може да издржи такве напоре, то је јасно да љубав према Богу чини подвижнике способним да

φύσεως παρεσκεύασεν ὄρους· καὶ τῷ ἄνωθεν πυρσῷ πυρπολούμενοι, φέρουσιν ἀσπασίως τὴν τοῦ κρυμοῦ προσβολήν, καὶ τῇ ἐντεῦθεν δρόσῳ, τὴν τῆς ἀκτίνος καταπραῦνουσι φλόγα. Οὗτος αὐτοὺς καὶ τρέφει, καὶ ἄρδει, καὶ περιβάλλει, καὶ πτερὰ δίδωσι, καὶ πέτεσθαι διδάσκει, καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπερβαίνειν παρα σκευάζει, καὶ τὸν ἐρώμενον ὡς δυνατὸν ἐπιδείκνυσι, καὶ τῇ φαντασίᾳ τῆς θεωρίας πυρσεύει τὸν πόθον, καὶ διεγείρει τὸ φίλτρον, καὶ σφοδρότεραν ἐξάπτει τὴν φλόγα. Καθάπερ γὰρ οἱ τῶν σωμάτων ἐρώντες ὑλὴν ἀπὸ τῆς θεᾶς τῶν ἐρωμένων τῷ φίλτρῳ πορίζουσι καὶ τὸν οἶστρον ἐκεῖνον χαλεπώτερον ἀπεργάζονται, οὕτως οἱ τῆς θεῆς ἀγάπης τὰ κέντρα δεχόμενοι, τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀκήρατον φανταζόμενοι κάλλος, ὀξυτέρως τῆς ἀγάπης τὰς ἀκίδας ἐργάζονται καὶ ὅσῳ πλέον ἀπολαῦσαι ποθοῦσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον τὸν κόρον ἐλαύνουσι. Τῇ μὲν γὰρ ἡδονῇ τῶν σωμάτων ἀκοιουθεῖ πλησμονή, ὁ δὲ θεῖος ἔρωσ τοῦ κόρου τοὺς νόμους οὐ δέχεται.

5. Τοιοῦτος ἦν Μωϋσῆς ὁ μέγας νομοθέτης· ὃς πολλάκις, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, τῆς θεῆς θεωρίας ἀξιοθεῖς, καὶ πολλάκις τῆς μακαρίας ἀπολαύσας φωνῆς, καὶ τεσσαράκοντα κατὰ ταυτὸν ἡμέρας εἰσὼ τοῦ γνόφου γενόμενος, καὶ τὴν θεῖαν νομοθεσίαν δεξάμενος, οὐ μόνον κόρον οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ σφοδρότεραν καὶ θερμότεραν τὴν ἐπιθυμίαν ἐκτίσατο. Καθάπερ γὰρ τινα κάρον ὑπὸ τῆς τοῦ ἔρωτος ἐκεῖνου δεξάμενος μέθης, καὶ τῷ φίλτρῳ λίαν ἐκβακχευθεῖς, τὴν μὲν οἰκειάν ἠγνόησε φύσιν, ἐπεθύμησε δὲ ἰδεῖν ἢ μὴ θέμις ἰδεῖν· ὡσπερ γὰρ ἐπιλαθόμενος τῆς δεσποτείας καὶ τὸ φίλτρον λογιζόμενος μόνον, ἔφη πρὸς τὸν τῶν ὄλων θεόν· „Ἰδού, σὺ λέγεις μοι· Εὐρεῖς χάριν παρ’ ἐμοί, καὶ οἶδά σε παρὰ πάντας. Εἰ τοίνυν εὐρον χάριν ἐναντίον σου, ἐμφάνισόν μοι σαυτόν· γνωστῶς ἴδω σε.“ Τοσαύτην ἀπὸ τῆς θεῆς ἀγάπης ἐδέξατο μέθην, καὶ ἡ μέθη τὸ δίψος οὐκ ἔσβεσεν, ἀλλὰ σφοδρότερον ἀπειργάσατο. Καὶ ἡ προσθήκη τῆς πόσεως ἐπίτασις ἐγένετο τῆς ἐφέσεως, καὶ τὴν ὄρεξιν ἠὔξησεν ἢ ἀπόλαυσις. Καὶ καθάπερ τὸ πῦρ, ὅσῳ πλείονα τροφήν ὑποδέχεται, τοσοῦτῳ μείζονα τὴν ἐνέργειαν δεῖκνυσιν—αὐξεται γὰρ αὕτη τῇ προσθήκῃ τῆς ὑλῆς, ἀλλ’ οὐκ ἀμβλύνεται—, οὕτως ἡ περιτὸν θεὸν ἀγάπη τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων πυρσεύεται, καὶ σφοδρότεραν ἐκεῖθεν καὶ θερμότεραν τὴν ἐνέργειαν ὑποδέχεται. Καὶ ὅσῳ ἂν τις πλέον τοῖς θείοις ἐνδιατριψῇ, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐξάπτει τῆς ἀγάπης τὴν φλόγα. Καὶ τοῦτο ἡμᾶς οὐ μόνον ὁ μέγας ἐδίδαξε Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγία νύμφη, περὶ ἧς ὁ θεσπέσιος λέγει Παῦλος· „Ἠρμοσάμην ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ θεῷ.“ Αὕτη γὰρ ἐν τῷ Ἄσματι τῶν ἀσμάτων πρὸς τὸν νυμφίον βοᾷ· „Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν με τῆς φωνῆς σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἡδέια, καὶ ἡ ὄψις σου ὠραία.“ Ἐκ γὰρ τῶν περὶ αὐτοῦ λόγων δεξαμένη τὸν ἔρωτα, οὐκ ἀρκεῖται τοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἐπακοῦσαι ποθεῖ τῆς φωνῆς. Καὶ πτερωθεῖσα

превазиђу пределе човечанске природе. Распаљени огњем с више, они радосно подносе напад студени, а небеском росом омекшавају зној сунчаних зрака. Љубав храни, поји, одева и храбри их; она их учи да лете, припрема их да узлећу изнад небеса, објављује им, колико је то могуће, Возљубљеног, распаљујући њихове духовне желе созерцањем Њега, побуђује привезаност Њему и распламсава у њиховим душама небески огањ. Као они који су обузети телесном љубављу, у гледању љубљеног налазе храну за свој опстанак, и самим тим све јаче бивају поражени њеним стрелама, тако и они који су рањени Божанском љубављу, представљајући себи ту Божију и чисту лепоту, чине стреле љубави оштријим, и што више жедне да се њоме насладе, то све више бивају удаљени од ситости. Док за телесним задовољствима следује презасићење, а Божанска љубав се не потчињава засићењу.

5. Такав је био велики законодавац Мојсеј који се много пута удостојио, колико је то човеку могуће, божанског созерцања, много пута се наслађивао Божанским гласом, четрдесет дана је провео у божанском примраку и примивши Божанске законе, не само да није осетио ситост, већ је стекао још силнију и јачу жељу за Богом. И као обамро опијеношћу том љубављу и павши у самозаборав, он није владао сопственим телом, желећи да види оно што није дозвољено видети; као да је заборавио владавину Божију и размишљајући само о љубави, рекао је Богу Сведржитељу: „Где, Ти ми говориш: ... благодат имаш у Мени, и знам те изнад свега. Ако сам нашао милост пред Тобом, објави ми Тебе Самог, како бих Те познао“ (Изл. 33, 12–13). У такву опијеност он је био приведен Божанском љубављу, и та опијеност није у њему угасила жеђ, већ га је још више оснажила. Што је више Мојсеј пио божанско вино, тим је више жеднео, и кушање тог напитка само је увећавало његову жељу. Као ватра, што се више у њу ставља горућа материја, то се јаче пројављује њено дејство, тако и љубав према Богу се распаљује созерцањем божанских ствари и њено деловање од тога постаје све силније и пламеније. Што човек више себе посвећује Божанском, то се у њему јаче разгорева љубавни пламен. Не поучава нас томе само Мојсеј, већ и она Света невеста о којој говори богонадахнути Павле: „Ја вас обручих јединому Мужу, да девојку чисту приведем Христу“ (2. Кор 11, 2). А у *Песми над њесмама* ова невеста вапије женику: „Дај да видим лице Твоје и да чујем глас Твој; јер је глас Твој сладак и лице је Твоје красно“ (Пмп. 2, 14). Испуњавајући се љубављу према женику само по чувењу, она се не задовољава тиме, већ жели да чује и глас Његов.

τοῖς περὶ τῆς ὥρας αὐτοῦ διηγήμασι, καὶ αὐτῆς ἐφίεται τῆς θεωρίας, ταῖς εἰρημέναις εὐφημίαις τὸ φίλτρον σημαίνουσα· „Δεῖξόν μοι, φησί, τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν με τῆς φωνῆς σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἠδεῖα, καὶ ἡ ὄψις σου ὠραῖα.“

6. Τούτου τοῦ κάλλους καὶ ὁ ταύτης προμνήστωρ καὶ νυμφοστόλος ἐρασθεὶς, ὁ θεσπέσιος φημί Παῦλος, τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην ἀφήκε φωνήν· „Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται ὅτι Ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.“ Εἶτα καὶ τῆς καρτερίας ὑποδείκνυσι τὴν αἰτίαν· „Ἐν τούτοις γάρ, φησί, πᾶσι ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς θεοῦ.“ Σκοποῦ μενοὶ γὰρ τίνες ὄντες τίνων ἀπηλαύσαμεν ἀγαθῶν, καὶ ὡς οὐχ ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν πρότεροι, ἀλλ' ἀγαπηθέντες ἀντηγαπήσαμεν· καὶ μισοῦντες ἠγαπήθημεν, καὶ „ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν“· οὐκ αὐτοὶ τυχεῖν τῶν διαλλαγῶν ἵκετεύσαντες, ἀλλὰ τὸν μονογενῆ δεξάμενοι πρεσβευτήν· καὶ οἱ ἡδικηκότες ὑπὸ τοῦ ἡδικημένου παρακληθέντες· καὶ πρὸς τούτοις λογιζόμενοι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρώμενον, τὰ σωτήρια πάθη, τοῦ θανάτου τὴν παῦλαν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν τῆς ἀναστάσεως ἐλπίδα.

7. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σκοπούμενοι τῶν προσπιπτόντων ἡμῖν περιγινόμεθα σκυθρωπῶν, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν τὴν μνήμην παρατιθέντες τῇ προσκαίρῳ κακοπαθείᾳ τοῦ σώματος, φέρομεν ἀσπασίως τὴν τῶν ἀνιαρῶν προσβολήν. Ἀντιταλαντεύοντες γὰρ τῷ περὶ τὸν δεσπότην φίλτρῳ πάντα τοῦ βίου τὰ λυπηρά, κοῦφα λίαν εὐρίσκομεν. Κἂν τὰ τερονὰ δὲ ἅπαντα καὶ θυμῆρη δοκοῦντα κατὰ ταυτὸν συναγάγωμεν, ἀντισταθμώμενος ὁ θεῖος πόθος σκιᾶς ἀδρα νεότερα καὶ εἰαρινῶν ἀνθέων εὐφθαρτότερα δείκνυσι. Ταῦτα καὶ διὰ τῶν εἰρημένων, καὶ διὰ τῶν λεχθησομένων σημαίνει σαφῶς· „Πέπεισμαι γάρ, φησὶν, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὑψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.“ Ἐπειδὴ γὰρ ἄνω τὰ σκυθρωπὰ μόνον θετικῶς, παρεξήτασε θλίψιν, καὶ στενοχωρίαν, καὶ διωγμόν, καὶ λιμόν, καὶ γυμνότητα, καὶ κίνδυνον, καὶ μάχαιραν, τουτέστι τὴν βιαίαν σφαγὴν, εἰκότως ἐνταῦθα καὶ τὰ θυμῆρη προστίθησι τοῖς ἀλγεινοῖς, τῷ θανάτῳ τὴν ζωὴν, τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς, τοῖς ὄρω μένοις τὰς ἀοράτους δυνάμεις, τοῖς παροῦσι καὶ παριούσι τὰ μέλλοντά τε καὶ τὰ μένοντα, καὶ πρὸς τούτοις, τῆς γενένης τὸ βάθος, καὶ τῆς βασιλείας τὸ ὕψος. Ταῦτα δὲ πάντα παρεξέτασας, καὶ εὐρῶν ἅπαντα

Казивања о лепоти женика осоколили су невесту, и Она стреми да угледа његово лице, изражавајући своју љубав овим славословљима: „Објави ми лице Твоје, и дај да чујем глас Твој, јер је глас Твој сладак, и лице је Твоје красно.“

6. Заволевши ту Красоту, посредник, сјединивши брачним везама женика и невесту – имам у виду богонадахнутог Павла – изрекао је такву реч преиспуњену љубављу: „Шта ће нас раздвојити од љубави Божије: невоља, тескоба, гоњење, глад, или голотиња, или опасност, или мач? Како је написано: због Тебе нас убијају сваки дан, гледају нас као овце одређене за клање“ (Рим. 8, 35–36; Пс. 43, 23). Затим Апостол показује и узрок чврстине њиховог трпљења: „Али у свему овоме побеђујемо силом Онога Који нас је заволео, Бога“ (Рим. 8, 37). Зато, гледајући ко смо ми и каква смо блага искусили, можемо рећи да ми нисмо први заволели, него смо најпре вољени од Бога, а потом смо узвратили љубав (1. Јн. 4, 10 и 19). Иако нисмо били достојни, били смо вољени, и будући противници, ми смо се примирили (Рим. 5, 10). И нисмо ми сами умолили да се удостојимо тог помирења, већ смо као Посредника добили Јединородног Сина, уцветљени, били смо утешени Оним Кога су вређали. А сем тога, размислимо о Ономе Који је био разапет за нас, о Његовим спаситељним страдањима, о смрти која је постала одмор, и о дарованој нам нади Васкрсења.

7. Имајући на уму ова и њима слична Божија добротина, ми одолевамо невољама која нам се догађају и, упоређујући сећање на добротина са временима страдања тела, радосно подносимо ударце невоља. Јер, упоређујући све животне недаће са љубављу Владике, видимо да су веома лаке. А ако саберемо све заједно задовољства и пријатности овог живота које су супротне Божијој љубави, оне ће се показати као бледа сенка и пролазни пролећни цвет. О томе говори Апостол у наведеној и наредној мисли: „Уверен сам, ни смрт, ни живот, ни Анђели, ни Начала, ни Силе, ни садашње, ни будуће, ни висина, ни дубина, нити друга каква ствар не може нас одвојити од љубави Божије у Христу Исусу Господу нашем“ (Рим. 8, 38–39). Апостол је говорио најпре о невољама, и жалосно о тескоби, гоњењу, глади, голотињи, опасностима од мача, то јест о насилној смрти, а овде упоредо са тешкоћама придодаје и радости: смрти – живот, чулном – умно, видљивом – невидљиве Силе, ка садашњем и претходном – будуће и постојано, а поврх тога – дубину пакла и висину Царства Небескога, супротстављајући све то љубави и налазећи да је она и тужна и радосна, уступа јој, и да је губитак љубави мучнија од мука у паклу, а такође је пока-

τῷ φίλτρῳ παραχωροῦντα, καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ θυμῆρη, καὶ τῆς ἀγάπης τὴν στέρησιν τῆς ἐν γεέννῃ κολάσεως πικροτέραν, καὶ δείξας ὡς, εἶπερ οἶόν τε ἦν, εἴλετο ἂν μετὰ τῆς θείας ἀγάπης τὴν ἠπειλημένην κόλασιν, ἢ δίχα ταύτης τὴν ἐπηγγελμένην τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, μεθύων τῷ πόθῳ τὰ μὴ ὑφεστῶτα ζητεῖ, καὶ ταῦτα συγκρῖναι τῷ θείῳ φίλτρῳ φιλονεικεῖ. „Οὐτε ὑψωμα γάρ, φησὶν, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.“

8. Οὐ γὰρ μόνον, φησί, πάντων ὁμοῦ τῶν ὀρωμένων καὶ ἀοράτων τὸ περὶ τὸν σωτήρα καὶ ποιητὴν προτίθημι φίλτρον, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἑτέρα κτίσις ταύτης καὶ μείζων καὶ καλλίων ἀναφανείη, οὐ πείσει με τὴν ἀγάπην ἀλλάξα σθαι· ἀλλὰ κἂν τὰ θυμῆρη τις παράσχη δίχα ταύτης, οὐ δέξομαι· κἂν ἐπαγάγη διὰ ταύτην τὰ σκυθρωπά, ἑτέρα στά μοι φανεῖται, καὶ λίαν ἐράσμια· καὶ ὁ διὰ ταύτην λιμὸς πάσης μοι τρυφῆς θυμηρέστερος, καὶ εἰρήνης ἡδίων ὁ διωγμὸς, καὶ ἡ γυμνότης ἀλουργίδος καὶ χρυσοπάστων ἱματίων χαριεστέρα, καὶ ὁ κίνδυνος πάσης ἀδείας γλυκύ τερος, καὶ ἡ βιαία σφαγὴ πάσης αἰρετωτέρα ζωῆς. Ἡ γὰρ αἰτία τῶν παθῶν, ψυχαγωγία μοι γίνεται. Διὰ γὰρ τὸν ἐραστὴν ὁμοῦ καὶ ἐρώμενον δέχομαι τὰς τούτων νιφάδας. „Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν δι’ ἡμᾶς ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ“, ὃς πλούσιος ὢν δι’ ἡμᾶς ἐπτώχευσεν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. Καί· „Ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.“ Καί· „Ἔτα πείνωσεν ἑαυτόν, ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.“ Καί· „Ἔτι ἁμαρτωλῶν ἡμῶν ὄντων, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν.“ Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λογιζόμενος, οὐκ ἂν δεξαίμην τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν, δίχα τῆς περὶ τούτων ἀγάπης· οὐκ ἂν φύγοιμι τὴν ἐν γεέννῃ τιμωρίαν, εἶπερ εἰκὸς ἦν τὸν ταύτην ἔχοντα κόλασιν ὑπομένειν. Τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ διδάσκει σαφῶς· „Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ θεοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἀναστάντι.“ Οἱ τοίνυν μὴ ἑαυτοῖς ζῶντες, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθα νόντι καὶ ἀναστάντι, πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δρᾶσαι καὶ παθεῖν ἀσμένως ἀνέχονται.

9. Καὶ τὰ τῇ φύσει δὲ μέγαρα καὶ χαλεπὰ παθήματα, τῷ φίλτρῳ συγκρῖνων, μικρὰ λέγει καὶ εὐφορα. „Τὸ γὰρ παραυτίκα, φησὶν, ἑλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ’ ὑπὲρ βολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.“ Εἶτα καὶ πῶς δεῖ συγκρῖνειν διδάσκει· „Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.“ Προσῆκει γάρ,

зао да он, стварној Божанској љубави даје предност над страшним казнама обећаним у Царству Небеском без љубави, даље Апостол у заносу љубави чак тражи сада непостојеће и, сравњујући то са Божанском љубављу, наставља: „... ни висина, ни дубина, ни друга икаква твар може нас раставити од Божије љубави у Христу Исусу, Господу нашем“.

8. Ево, како он говори, не само целој стварности, видљивој и невидљивој, претпостављам љубав према Спаситељу и Творцу, већ ме, ако би се појавила било каква друга ствар, већа и лепша од ње, не би ме ни она одвратила од ове љубави. И ако би ми неко предложио нешто што ми причињава радост, али без љубави, не бих то прихватио. Ако ме због љубави сустигну невоље, оне ће ми се показати пријатније и веома жељене, јер ради љубави глад ми је пријатнија од раскошних гозби, прогони слађи од мира, милија ми је нагота од пурпурне и златоткане одеће, опасност ми је дража од безопасности, насилна смрт пожељнија од сваког живота. Јер, сам узрок страдања за мене представља радост, уколико ударце незгода добијам због Возљубљеног, и истовремено Онога Којег волим. „Јер Њега који није знао греха, учини грехом нас ради, да ми постанемо правда Божија у Њему“ (2. Кор. 5, 21). „Он будући богат, осиромашао је нас ради, да бисмо се ми обогатили Његовим сиромаштвом“ (2. Кор. 8, 9). „Он нас је искупио од клетве законске, и учинио нас клетвом“ (Гал. 3, 13). „Смирио је Себе до смрти, и смрти на крсту“ (Фил. 2, 8). „Христос је умро за нас када смо још били у гресима“ (Рим. 5, 8). Размишљајући о овим и сличним речима, помислио сам да није могуће постићи Царство Небеско без ове љубави; не би избегао и казне у паклу, ако би било могуће, овладати том љубављу, трпети адске муке. О томе јасно учи Апостол на другом месту: „Јер на љубав Христову овако мислимо: ако један за све умре, то смо сви умрли. Христос је за све умро, да они који живе не живе више себи, него ономе који за њих умре и васкрсе“ (2. Кор. 5, 14–15). Стога, они који живе не за себе, већ за Умрлог за њих и Васкрслог, са радошћу примају сва недела и страдања ради Њега.

9. И упоређујући с овом љубављу та страдања која су велика и тешка за човечанску природу, Апостол их назива лаким и погодним: „Јер наша пролазна мала невоља припрема нам преизобилно и неизмерно вечно богатство славе“ (2. Кор. 4, 17). А потом учи, како следује поређење: „... ми не гледамо на ово што се види, него на оно што се не види; јер је оно што се види привремено, а што се не ви-

φησί, παρατιθέναι τοῖς μὲν παροῦσι τὰ μέλλοντα, τοῖς δὲ προσκαιροῖς τὰ αἰώνια, τῇ δὲ θλίψει τὴν δόξαν· ἢ μὲν γὰρ ἔχει τὸ παραυτίκα, ἢ δὲ τὸ αἰώνιον· τούτου χάριν αὕτη μὲν κούφη καὶ εὐφορος, ἐκείνη δὲ πολυτελής τε καὶ βαρύτερος. Ταύτη τοι καὶ τὸ καθ' ὑπερβολὴν ἀμφοτέροις προστέθεικε, καὶ τῷ ἐλαφρῷ τῆς θλίψεως, καὶ τῷ βάρει τῆς δόξης. Καὶ ταῦτα γὰρ, φησὶν, ὑπερβαλλόντως καὶ σμικρὰ, καὶ κοῦφα, καὶ πρόσκαιρα· κἀκεῖνα ὡσαύτως μεθ' ὑπερβολῆς ἔνδοξα, καὶ πολυτελῆ, καὶ βαρύτερα, καὶ αἰώνια. Καὶ ἐτέρωθι ὁμοίως βοᾷ· „Εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν ἀκαταστασίαις ὑπὲρ Χριστοῦ. Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατὸς εἰμι.“

10. Τούτῳ καὶ ὁ μέγας Πέτρος τετρωμένος τῷ πόθῳ, οὐδὲ προμαθῶν τὴν ἐσομένην ἄρνησιν λαθεῖν κατεδέξατο· ἀλλ' ἄμεινον ὑπέλαβεν ἐπόμενος ἀρνηθῆναι, ἢ φεύγων ὁμολογῆσαι. Ὅτι γὰρ ἔρωτος ἦν καὶ οὐ θρασύτητος ἢ ἀκολούθησις ἔκγονος, τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. Οὐδὲ γὰρ μετὰ τὴν ἄρνησιν καταλιπεῖν ἠνέσχετο τὸν διδάσκαλον· ἀλλ' ἔκλαυσε μὲν πικρῶς, ὡς ἡ ἱστορία διδάσκει, καὶ τὴν ἡτταν καὶ ἀσθενείαν ἀπωδύρατο· προσήδρευσε δὲ τοῖς τοῦ φίλτρου δεσμοῖς κατεχόμενος. Καὶ μέντοι καὶ τὰ τῆς ἀναστάσεως δεξάμενος εὐαγγέλια, πρῶτος τὸν τάφον κατέλαβε· καὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ δὲ πάλιν ἀλιεύων, εἶτα μαθῶν αὐτὸν εἶναι τὸν κύριον τὸν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐστῶτα καὶ προσδιαλεγόμενον, οὐκ ἠνέσχετο μὲν τοῦ πορθμίου σχολαῖο τερον διατέμνοντος τῆς θαλάττης τὰ νῶτα· ἐπόθησε δὲ ὑπόπτερος γενόμενος διὰ τοῦ ἀέρος ὅτι τάχιστα καταλαβεῖν τὴν ἀκτὴν. Ἐπειδὴ δὲ πτερῶν ἢ φύσις ἐστέρητο, χρῆται μὲν ἀντὶ τοῦ ἀέρος τοῖς ὕδασιν, ἀντὶ δὲ πτερῶν ταῖς χερσίν. Διανηχόμενος δὲ καταλαμβάνει τὸν ἀγαπώμενον, καὶ ἄθλον λαμβάνει τοῦ δρόμου, τὴν τῶν ἄλλων προτίμησιν· ἐπειδὴ γὰρ καθίσει προσέταξε, καὶ τὰ εὐρεθέντα σιτία διένειμε, τῆς πρὸς αὐτὸν εὐθύς ἤρξατο διαλέξεως, ἐρόμενος μὲν δῆθεν, καὶ πυθόμενος πόσον ἔχοι τὸ φίλτρον, ἀποκαλύπτων δὲ τοῖς ἄλλοις τοῦ μεγάλου Πέτρου τὸν ἔρωτα· „Σίμων γὰρ Πέτρε, ἔφη, φιλεῖς με πλέον τούτων;“ Ὁ δὲ αὐτὸν εἰς μαρτυρίαν ἐκάλεσε τοῦ φίλτρου· „Κύριε, γὰρ, εἶπε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε“· ἐμβατεύεις γὰρ εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχάς, καὶ σαφῶς ἐπίστασαι τὰ τῆς διανοίας κινήματα, καὶ οὐ λανθάνει σε τῶν ἀνθρωπίνων οὐδέν. „Γινώσκεις γὰρ πάντα, τὰ ἔσχατα, καὶ τὰ ἀρχαῖα.“ Τούτοις ὁ δεσπότης ἐπήγαγε· „Ποίμαινέ μου τὰ πρόβατα.“ Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀνευδειχῶς εὐεργεσίαν δὲ μεγίστην ἠγοῦμαι τῶν ἐμῶν προβάτων τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνα κηδεμονίαν εἰς ἑμαυτὸν ἀναδέχομαι. Προσῆκει τοίνυν σε ἥς ἀπολαύεις προμηθείας μεταδίδοναι τοῖς ὁμοδόλοις, καὶ βόσκειν

ди, вечно“ (2. Кор. 4, 18). Јер, говори, треба упоређивати будуће са садашњим, вечно са пролазним, славу са тугом, јер је слава вечна, жалост – пролазна. Зато жалост – пролазна и угодна, а слава – драга и трудољубива. У наставку овог израза „у преизобиљу неизмерно“ Апостол мисли на лакоћу жалости, и на велику драгоценост славе: прва је неизмерно мала, лака и пролазна, а друга је тако неизмерно знаменита, драга, многоцена и вечна. И на другом месту Павле говори: „Зато сам добре воље у немоћима, у поругама, у невољама, у гоњењима, у тескобама, за Христа, јер када сам слаб онда сам силан“ (2. Кор. 12, 10).

10. Тако и велики Петар рањен том љубављу, знајући раније за своје будуће одрицање, одлучио је да се не скрива, већ је признао да је боље да се одрекне Господа последујући за Њим, него да бежи исповедајући Га. И дела овог Апостола то потврђују, да је његово следовање за Господом било плод љубави, а не непромишљене храбрости. И после одрицања, он није хтео да се одрекне Учитеља већ, како нас учи еванђелско приповедање, „плакао је горко“ (Мт. 26, 75), и туговао је због свог пада у немоћи, будући још силније привржен Господу и привезан везама љубави. Затим, чувши блавест о васкрсењу, Петар је први стигао на гроб. Такође, ловeћи рибу у Галилеји, сазнавши да је на обали Онај који стоји и разговара с њим сам Господ, није чекао када је лађа полако прешла раздаљину мора, већ је хтео да има крила како би по ваздуху брже стигао до обале. Пошто је по природи лишен крила, он је уместо њих искористио руке, и уместо да лети по ваздуху, запливао је у води. Препливавши дошао је до Возљубљеног, и као награду за то добио је особито поштовање у односу на друге Господње ученике. Када им је Господ заповедио да седну и поделио им храну, Он је управо са Петром започео разговор како би испитао и уверио се у снагу његове љубави, али, на самом делу откривајући другима љубав великог Петра: „Симоне Јонин!“, рекао је, „волиш ли ме више од осталих?“, а Петар је позвао Њега самог за сведока своје љубави, и одговорио је: „Господе! Ти знаш да Те волим“ (Јн. 21, 15). Петар као да је подразумевао, „Ево Ти проничеш и људске душе, јасно знаш сваки покрет мисли и ништа људско није сакривено од Тебе“. „Ти познајеш све, и садашње и што је било“ (Пс. 138, 4–5). А Владика је придодао реченом и ове речи: „... паси овце моје“ имајући у виду следеће: „Ја ни у чему немам потребе, већ сматрам за велику потребу старање о Мојим овцама, коју видим као ревност за Мене самог. Зато је потребно да ти имаш такву бригу о твојим ближњим, каквом се сам користиш, да их храниш тако како Ја тебе храним, да

ὡς βόσκη, καὶ ὡς ποιμαίνῃ ποι μαίνειν, καὶ ἦν ὀφείλεις μοι χάριν, δι' ἐκείνων ἐκτιννύειν.

11. Ταῦτα πάλιν καὶ δις ὁ δεσπότης ἤρετο, καὶ δις ὁ μέγας ἀπεκρίνατο Πέτρος, καὶ δις τοῦ ποιμένος τὴν χειροτονίαν ἐδέξατο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τρίτη προσηνέχθη πεῦσις, οὐκ ἔθ' ὁμοίως θαρραλέως καὶ ἀδεῶς ὁ μακάριος ἀποκρίνεται Πέτρος, ἀλλὰ δέους ἐμπίπλαται, καὶ θόρυβον εἰσδέχεται τῇ ψυχῇ, καὶ ἀγωνιᾷ τῇ ψήφῳ, καὶ δέδοικεν, ὑφορώμενος μὴ ἑτέραν ἀρνησιν ὁ δεσπότης προθεωρῶν, τῶν τῆς ἀγάπης ῥημάτων καταγελαῖ· ἀνέδραμε γὰρ ὁ νοῦς εἰς τὰ πρότερα, καὶ ἀνέμνησεν αὐτὸν ὡς καὶ ἤδη πρότερον πολλακίς μὲν μέχρι θανάτου μὴ καταλιπεῖν ἰσχυρίσατο τὸν διδάσκαλον, ἤκουσε δὲ ὡς πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήσεται. Καὶ εὔρεν οὐ τὴν οἰκείαν ὑπόσχεσιν περατουμένην, ἀλλὰ τοῦ δεσπότητος βεβαιουμένην τὴν πρόρρησιν. Ἡ τούτων αὐτὸν ἐδεδίττετο μνήμη, καὶ οὐκ εἶα θαρραλέως τὴν ἀρμο δίαν προσφέρειν ἀπόκρισιν. Ἀλλ' ὀξείας μὲν καὶ πικρὰς ἐδέξατο τὰς ἀκίδας παρεχώρησε δὲ ὅμως τῷ δεσπότητι τῆς γνώσεως, οὐκ ἀντιτείνων, ὡς τὸ πρότερον, οὐδὲ λέγων· „Κὰν δέη με σύν σοι ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε καταλίπω.“ Ἀλλὰ τῆς μὲν ἀγάπης αὐτὸν ἔχειν τὸν δεσπότην συνίστορα φάσκων, τὴν ἀκριβῆ δὲ τῶν ὅλων γνῶσιν παρ' αὐτῷ εἶναι μόνῳ τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων ὁμολογῶν· „Κύριε γὰρ, ἔφη, σὺ πάντα οἶδας, σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.“ Ὅτι μὲν γὰρ φιλῶ, καὶ οἶδας, καὶ μαρτυρεῖς. Εἰ δὲ καὶ διαμενῶ φιλῶν, σαφέστερον οἶδας αὐτός. Οὐδὲν γὰρ ἐγὼ περὶ τῶν ἐσομένων ἐρῶ, οὐδὲ ζυγομαχήσω περὶ ὧν οὐκ ἐπίσταμαι· ἔμαθον τῇ πείρᾳ μὴ ἀντιλέγειν δεσπότη. Σὺ τῆς ἀληθείας πηγῇ, σὺ τῆς γνώσεως ἄβυσσος, τοῖς σοῖς ὅροις ἐμμένειν δεδίδαγμαί.

12. Τοῦτο τὸ δέος αὐτοῦ θεασάμενος ὁ δεσπότης, καὶ τὸ φίλτρον δὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, τῇ προαγορεύσει τῆς τελευτῆς λύει τὸν φόβον, καὶ δίδωσι τῇ ἀγάπῃ τὴν μαρτυρίαν, καὶ τοῦ Πέτρου τὴν ὁμολογίαν κυροῖ, καὶ τῷ ἔλκει τῆς ἀρνήσεως προσφέρει τῆς ὁμολογίας τὸ φάρμακον. Διὰ τοῦτο γὰρ οἶμαι καὶ τριπλὴν ταύτην ἀπήτησεν· ἴν' ἰσάριθμα τοῖς ἔλκεσιν ἐπιθῇ τὰ φάρμακα, καὶ γυμνώσῃ τοῖς παροῦσι τῶν μαθητῶν τῆς ἀγάπης τὴν φλόγα. Ἡ τοίνυν πρόρρησις τῆς τελευτῆς καὶ τὸν Πέτρον ἐψυχαγῶγει, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκεν ὡς οἰκονομίας ἦν, ἀλλ' οὐ γνώμης ἢ ἀρνησις. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν ἠνίξατο, πρὸς αὐτὸν εἰρηκῶς· „Σίμων, Σίμων, ἐξητήσατο ὁ Σατανᾶς σινιᾶσαι ὑμᾶς ὡς τὸν σῖτον, καὶ γὰρ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου· ἀλλὰ καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.“ Ὡσπερ γὰρ, φησὶν, ἐγὼ σαλευόμενον ὑπερέιδω σε, οὕτως ἔρεισμα γενοῦ καὶ σὺ τοῖς δονουμένοις τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ ἧς ἀπολαύεις

их напасаш тако како Ја напасам тебе, и да преко њих дајеш ту благодат, какву си Мени дужан“.

11. Господ је великог Петра два пута питао о томе, а овај је два пута одговорио, и два пута примио рукоположење од Пастира. Али, када је ово исто питање постављено њему и трећи пут, блажени Петар се растужио, одговорио је, не тако смело, и не тако храбро, већ се испунио страха, пометња је ушла у његову душу, почео је да се колеба у одлучности свога одговора и да се плаши, неће ли Господ предвидети његово друго одрицање и не смеје ли се Он његовим смелим исказивањима своје љубави. Својим умом Петар се вратио у пређашња времена и сетио се како је он раније више пута тврдио да се чак до смрти неће одрећи Учитеља, а на то је чуо од Њега: „Пре него што петао запева, три пута ћеш ме се одрећи“ (Мт. 26, 34). Схватио је да се његово обећање није испунило, а Господње пророчанство се остварило. Подсећање на ово довело је Петра до страха и није му дозволило да са пређашњом смелошћу да одговарајући одговор. Оштри и тешки жалци туге захватили су га, дао је за право Господу, и не противећи се, као раније, када је рекао: „Ако треба и да умрем с Тобом, нећу Те се одрећи“ (Мт. 26, 35), већ је рекао да за сведока своје љубави има самог Господа, исповедио је само да тачно сазнање о свему припада само Творцу свега, и изрекао: „Госпode! Ти све знаш; Ти знаш да те волим“ (Јн. 21, 17). Подразумевао је: „Да љубим, Ти знаш и сведочиш, него да ли ћу остати у љубави, Ти знаш боље од мене, а ја ништа нећу рећи о будућем и нећу негирати оно што не знам, јер, поучен искуством, да не треба противречити Господу. Ти – Извор Истине, Ти – Бездан знања, а ја научен сам да пребивам у области знања које си Ти утврдио.“

12. А Господ видећи дрхтање које је обузело Петра, и савршено знајући његову љубав, предсказањем о мученичком крају растрзава његов страх, сведочи о његовој љубави, потврђује Петрово исповедање и овај лек исповедања ставља на рану одрицања. Зато, како мислим, Господ је и требао трократно исповедање: како би на три ране одрицања ставио исто толики број лекова и да би присутним ученицима открио пламен љубави. Својим предсказањем о Петровом крају Он га је само утешио, и друге научио, да је његово одрицање било по Божијем домостроју, а не по вољи првоврховног Апостола. На то указује и сам Спаситељ и Господ наш говорећи: „Симоне, Симоне, ево вас заиска сатана да вас вије као пшеницу. А ја се молих за тебе да вера твоја не престане; и ти, када се обратиш, утврди браћу твоју“ (Лк. 22, 31–32). Говори: „Као што сам Ја укрепио тебе који си се колебао, тако и ти буди ослонац твојој колебљивој браћи, указавши им помоћ, којом се и сам користиш, и не одбацуј

ἐπικουρίας μετάδος· καὶ μὴ ὠθήσης τοὺς ὀλισθαίνοντας, ἀλλ' ἀνά στήσον κινδυνεύοντας. Τούτου γάρ σε χάριν καὶ προσπταῖσαι συγχωρῶ, καὶ πεσεῖν οὐκ ἐγὼ, στάσιν τοῖς σαλευομένοις διὰ σοῦ μηχανώμενος.

13. Οὕτω τὴν οἰκουμένην σαλευομένην ὁ μέγας οὗτος στῦλος ὑπῆρξε, καὶ καταπεσεῖν οὐκ εἶασε παντελῶς, ἀλλ' ἀνώρθωσε, καὶ ἐδραϊὰν ἀπέφηνε, καὶ ποιμᾶναι τὰ θεῖα πρόβατα κελευσθεῖς καὶ παροινούμενος ὑπὲρ τούτων ἠνείχετο, καὶ αἰκίζόμενος ἦδετο. Καὶ ἐξιὼν ἐκ τοῦ πονηροῦ συνεδρίου σὺν τῷ ὁμόζυγι ἔχαιρεν, „ὅτι κατηξιώθη ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσπότου ἀτιμασθῆναι“. Καὶ εἰς δεσμῷ τήρια δὲ βαλλόμενος, ἐγάνυτο καὶ εὐφραίνετο. Καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ Νέρωνος τὴν διὰ σταυροῦ ὑπὲρ τοῦ σταυρωμένου κατεδικάσθη σφαγὴν, παρεκάλει τοὺς δημίους μὴ τῷ δεσπότη παραπλησίως τῷ ἰκρίῳ προσηλωθῆναι, ἀλλ' ἔμπα λιν ἢ ἐκεῖνος ἀνασκολοπισθῆναι, δεῖσας, ὡς εἰκός, μὴ ἢ τοῦ πάθους ταυτότης ἴσον αὐτῷ παρὰ τῶν ἀνοήτων προσε νέγκη τὸ γέρας. Διὰ τοῦτο κάτω προσηλωθῆναι τὰς χεῖρας, καὶ ἄνω τοὺς πόδας ἰκέτευε. Τὸ γὰρ ἔσχατον αἰρεῖσθαι, οὐκ ἐν τῇ τιμῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀτιμίᾳ μεμάθηκεν. Εἰ δὲ καὶ δεκάκις καὶ πεντηκοντάκις τοῦτον ὑπομεῖναι τὸν θάνατον οἶόν τε ἦν, ἐδέξατο ἂν μετὰ πάσης ἡδονῆς, τῷ θεῷ πυρπολούμενος πόθῳ. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος βοᾷ, νῦν μὲν λέγων· „Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ“, νῦν δέ· „Χριστῷ συνεσταύρωμαι. Ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός.“

14. Οὐκοῦν ὁ τὸν ἔρωτα τὸν θεῖον δεξάμενος πάντων μὲν ὁμοῦ τῶν γηϊνῶν καταφρονεῖ, πατεῖ δὲ ἀπάσας τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς· ὑπερορᾷ πλούτου καὶ δόξης καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων τιμῆς· ἀραχνίων οὐδὲν διαφέρειν ὑπολαμ βάνει τὴν βασιλικὴν ἀλουργίδα· τοὺς πολυτελεῖς τῶν λίθων ταῖς παρὰ τὰς ὄχθας ἀπεικάζει ψηφίσιν· οὐ μακαριστὴν ἡγεῖται τὴν ὑγίειαν τοῦ σώματος, οὐδὲ συμφορὰν τὴν νόσον ἀποκαλεῖ, οὐδὲ δυσπραξίαν τὴν πενίαν προσαγορεύει, οὐδὲ πλούτῳ καὶ τρυφῇ τὴν εὐδαιμονίαν ὀρίζειται· ἀλλὰ ποταμίους ῥεύμασι, τὰ παραπεφυτευμένα ταῖς ὄχθαις παραρ ρέουσι δένδρα, καὶ πρὸς οὐδένα τούτων ἰσταμένοις, αἰεῖ εὐοικεῖναι τούτων ἕκαστον ἡγοῦνται καλῶς. Ὁμοίως γὰρ κάλλος καὶ πενία καὶ πλοῦτος, καὶ ὑγία καὶ νόσος, τιμὴ τε καὶ ἀτιμία, καὶ τᾶλλα, ὅσα τῶν ἀνθρώπων παρατρέχει τὴν φύσιν, οὐ παρὰ τοῖς αὐτοῖς αἰεῖ μένοντα θεωρεῖται, ἀλλὰ τοὺς κεκτημένους ἀμειβόντα, καὶ ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλους διηνεκῶς μεταβαίνοντα. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἐξ εὐπορίας μετα πίπτουσιν εἰς πενίαν ἐσχάτην· πολλοὶ δὲ ἐκ πενήτων εἰς τὸν τῶν πλουσίων κατάλογον ἀναβαίνουσι. Καὶ νόσος δέ, καὶ ὑγία διὰ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, σωμάτων, καὶ πεινῶντων καὶ τρυφῶντων, ὀδεύει.

оне који се оклизну, већ подигни на ноге оне који су у опасности. Због тога ти и допуштам да се спотакнеш, али ти не дозвољавам да сасвим паднеш, јер преко тебе припремам потпору онима који су колебљиви.“

13. Тако је овај велики стуб учврстио колебљиву васељену не допуштајући јој потпун пад, већ ју је подржао и учинио непоколебљивом; добивши заповест да напаса овце Божије, трпео је прогоне због њих, и био је радостан када су га тукли. Излазећи заједно са својим другом из синедриона, он се радовао, што за име Господа удостојава се да прими клевету (Дап. 5, 41). Бачен у тамницу, он се и тамо радовао и веселио. Када је у време Нерона био осуђен да прими смрт на крсту за Распетог, он је тражио да буде прикован не као Господ, већ распет наопако (с главом доле), плашећи се, како се каже, како његова ревност за Господа у страдању не би подстакла неразумне да му одају и исту част. Зато је замолио да га прикују са рукама на доле, а ногама горе. Ето како се Петар научио да изабере последње место, не толико из почасти, већ из скромности. И ако би било могуће десет или петнаест пута претрпети такву смрт, то он, распаљен Божанском љубављу, примио би је сваки пут с великим задовољством. О томе оглашава и божанствени Павле: „Умирем сваког дана: осведочавам се у томе вашом похвалом ... коју ја имам у Христу Исусу“ (1. Кор 15, 31); „Ја сам се сараспео Христу, и више не живим ја, већ у мени живи Христос“ (Гал. 2, 19–20).

14. Зато примивши Божанску љубав, пренебрегава све земаљске ствари, одбацује сва телесна задовољства, презире богатство, славу и људску почаст; у његовим очима царска порфира ни по чему се не разликује од паучине, а драго камење је подобно обичним каменчићима који су расути на обалама река. Телесно здравље он не сматра блаженством, а болест не назива нечасном; сиромаштво не зове бедом, све то како он с правом мисли, подобно је речним потоцима који протичу мимо дрвећа које је засађено на обалама, али се не задржава ни код једног од њих. На исти начин, лепота, сиромаштво и богатство, здравље и болест, част и бешчашће и све друго, што протиче кроз људску природу подобно речном потоку, не пребива, не остаје заувек код једних и истих, већ постојано прелазе од једних ка другима. Многи који живе у изобиљу западају у крајњу беду, а многи од ништих прелазе у број богатих. Болест и здравље путују, како би рекли, по свим телима – муче ли се она глађу, или живе у раскоши.

15. Ἀρετὴ δὲ καὶ φιλοσοφία, μόνιμον ἀγαθόν· νικᾷ γὰρ καὶ ληστοῦ χεῖρας, καὶ συκοφάντου γλώτταν, καὶ πολεμικῶν βελῶν καὶ δορατῶν νιφάδας· οὐ γίνεται πυρετοῦ παρανάλωμα, οὐδὲ κλύδωνος πάρεργον, οὐδὲ ναυαγίου ζημία. Ταύτης ὁ χρόνος οὐκ ἀφαιρεῖται τὴν δύναμιν, ἀλλ' αὐξιεὶ τὴν δύναμιν. Ὑψηλὴ δὲ ταύτης ἡ περὶ τὸν θεὸν ἀγάπη. Ἀδύνατον γὰρ κατορθῶσαι φιλοσοφίαν τὸν μὴ θερμὸν τοῦ θεοῦ γενόμενον ἐραστήν· μᾶλλον δὲ αὐτὸ τοῦτο φιλοσοφία καλεῖται. Σοφία γὰρ ὁ θεὸς καὶ ἔστι καὶ καλεῖται. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὁ μακάριος λέγει Παῦλος· „Ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ, σοφῷ θεῷ“· περὶ δὲ τοῦ μονογενοῦς φησὶ „Χριστός, θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία“. Καὶ πάλιν· „Ἐδόθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις.“ Ὁ τοίνυν τῷ ὄντι φιλόσοφος καὶ φιλόθεος ἂν εικότως καλοῖτο. Ὁ δὲ φιλόθεος τῶν ἄλλων ἀπάντων ὑπερφρονῶν καὶ τὸν ἐρώμενον μόνον ὄρων, πάντων ὁμοῦ τὴν ἐκείνου προτίθησι θεραπείαν, ἐκεῖνα μόνα καὶ λέγων καὶ πράττων καὶ λογιζόμενος ἅ τὸν ἀγαπῶμενον ἀρέσκει καὶ θεραπεύει, καὶ μυσσαττόμενος ἅπαντα ὅσα ἐκεῖνος ἀπαγορεύει.

16. Ταύτης Ἀδὰμ τῆς ἀγάπης ὀλιγορήσας, καὶ περὶ τὸν εὐεργέτην ἀγνώμων γενόμενος, ἀκάνθας καὶ πόνους καὶ ταλαιπωρίας ἐδρέψατο τῆς ἀχαριστίας μισθόν. Ταύτην Ἄβελ τῷ χορηγῷ τῶν ἀγαθῶν βεβαίαν διαφυλάξας, καὶ τῶν μὲν τῆς γαστροῦς ἡδονῶν καταφρονήσας, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ προελόμενος θεραπείαν, τοῖς ἀκηρατοῖς κατεκοσμήθη στεφάνοις, καὶ διὰ πάσης γενεᾶς ὁδεύει, τὴν εὐφημίαν διὰ τῆς μνήμης καρπούμενος. Ταύτην Ἐνώχ ἀληθῆ καὶ γνησίαν κτησάμενος, καὶ ἔσπειρε καλῶς, καὶ ἐθέρισεν ἄμεινον, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ θεραπείας μισθόν ἐκομίσατο τὴν μετάθεσιν, καὶ τὴν ἀθάνατον τέως ζωὴν, καὶ τὴν διὰ τοῦ βίου παντός εὐκλεᾶ καὶ ἀοίδιμον μνήμην. Τί ἂν τις εἴποι περὶ τῆς τοῦ Νῶε φιλοθεΐας, ἣν οὐδὲ τῶν παρανόμων διήλεγξεν ἢ φορᾷ; Ἀλλὰ πάντων ἐκκλινάντων, καὶ τὴν ἐναντίαν προελομένων, μόνος τὴν εὐθειᾶν ὥδευσε, πάντων ὁμοῦ τὸν ποιητὴν προτιθεῖς οὐ χάριν, καὶ μόνος μετὰ τῶν παιδῶν τῆς σωτηρίας τετύχηκε, καὶ σπέρμα κατελείφθη τῇ φύσει, καὶ σπινθήρ ἐφυλάχθη τῷ γένει. Οὕτω Μελχισεδέκ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς, τῶν τὰ εἰδῶλα σέβειν προελομένων τὴν ἄνοιαν βδελυξάμενος, τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων τὴν οἰκείαν ἰερωσύνην ἀνέθηκεν· οὐ χάριν, τὸν μέγαν ἐκεῖνον μισθόν ἐκομίσατο, τύπος γενόμενος καὶ σκιά τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ἀπάτορος καὶ ἀμήτορος καὶ ἀγενεαλογήτου, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχοντος.

17. Ἀλλὰ γὰρ ὁδῷ βαδίζων ὁ λόγος πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο τὸν χρηματίσαντα τοῦ θεοῦ φίλον, τὸν ἀκριβῶς τῆς φιλίας τοὺς νόμους καὶ φυλάξαντα καὶ διδάξαντα. Τίς γὰρ ἀγνοεῖ τῶν οὕτω πως τὰ θεῖα πεπαιδευμένων, ὅπως ὑπήκουσεν Ἀβραὰμ ὁ μέγας πατριάρχης καλέσαντι

15. Само добротољубље или љубомудрије јављају се постојаним благом. Оно побеђује и руке грабљиваца, и језик клеветника, и кишу непријатељских стрела и копаља; нема добијања грознице, поигравања таласа и не трпи штету од несреће на мору. Време не умањује његову снагу, већ напротив, та снага временом узраста. Као предмет љубомудрија јавља се Божанска љубав. Јер је немогуће напредовати у љубави ако не будемо ватрени љубитељи Бога; и више од тога, оно се назива „љубомудрије“ – филозофија, зато што је Бог Премудрост и назива се Премудрост. И блажени Павле говори о Богу свега, „вечном, невидљивом, јединоме, премудром Богу“ (1. Тим 1, 17); о Јединородном каже: „Христос Божија сила и Божија премудрост, и дана нам је премудрост од Бога, праведност, и освећење, и искупљење“ (1. Кор. 1, 24 и 30). Зато истински мудрац с правом може бити назван и „богољубац“. А богољубац презире све остало устремљујући свој поглед ка Јединоме Возљубљеном, дајући предност служење Њему над свим осталим: само оно говори, чини и мисли што је угодно и благопријатно Возљубљеном, а презире оно што Он забрањује.

16. Пренебрегавши ту љубав и показавши се неблагодаран, Адам је за узврат за своју неблагодарност пожео трње, јад и невољу. А Авељ, сачувавши непоколебиву љубав према Дародавцу, презрео је насладу стомака и претпоставивши изнад свега служење Богу, био је украшен неувенљивим венцима, пожео је себи хвалу у сећању свих поколења. Тако и Енох, стекавши ту истиниту и неподељену љубав, добро је посејао и још боље пожњео награду за служење Богу будући узет на небо и добио је бесмртни живот, и славан и достојан спомен у срцима људи целог садашњег века. Шта се може рећи о богољубљу Ноја који није одолео никаквом притиску невоља? Када су се сви склонили, и супротно љубави, он је једини ишао правим путем, поштујући у свему Творца. Стога је он једини са својом децом задобио спасење, оставивши семе природи и сачувавши искру живота за род људски. Тако и велики архијереј Мелхиседек, који се гнушао безумља идолопоклоника, свештенство је своје посветио Творцу свега, зашто је и примио велику награду, постао је првообраз и сенка Онога Који је заиста „без оца, без мајке, без родослова, немајући ни почетак дана, ни крај живота“ (Јевр. 7, 3).

17. Пут расуђивања води нас ка томе, ко је назван „друг Божји“ ко је савесно сачувао законе пријатељства, и њима и друге научио. Ко од оних који су добили васпитање у божанским стварима, не зна како је велики Авраам био послушан Божјем призивању, како је оста-

τῷ θεῷ, ὅπως τὴν πατρῶαν κατέλιπεν οἰκίαν, καὶ τῆς πατρίδος τὴν ξένην προείλετο; Ἐπειδήπερ ἅπαξ ἠράσθη τοῦ κεκληκότος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεύτερα τῆς ἐκείνου φιλίας ἐδοκίμασε θέσθαι, καὶ πολλαῖς πολλάκις δυσκολίαις περιπεσών, οὐ κατέλιπε τὸν ἐρώμενον, ὡς ταῖς ἐπαγγελίαις οὐκ ἐπιθέντα τὸ πέρας· ἀλλὰ καὶ δίψει πιεζόμενος, καὶ πιεῖν ὕδωρ ἀφ' ὧν ὤρυξε φρεάτων εἰργόμενος, οὔτε κατὰ τοῦ καλέσαντος ἐδυσχέρανεν, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἠμύνατο. Ἐδέξατο καὶ λιμοῦ προσβολήν, καὶ οὐκ ἔσβεσε τὸν τῆς ἀγάπης πυρσόν· ἀφηρέθη καὶ τὴν ὁμόζυγα, καὶ ὥρα λάμπουσαν, καὶ σωφροσύνη κοσμουμένην, καὶ διὰ πάντων αὐτῷ θυμῆρη τὸν βίον παρέχουσαν· καὶ οὐ συναφηρέθη τὴν περὶ τὸν θεὸν ἀγάπην τῇ γυναικί. Ἀλλὰ καὶ ἐπαμύνοντος τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ μακροθυμίᾳ γυμνάζοντος, καὶ συγχωροῦντος δέχεσθαι τῆς ἀδικίας τὰς προσβολάς, ὁμοίως διέμεινεν ἀγαπῶν. Καὶ πρεσβύτης ἐγένετο, καὶ πατὴρ οὐκ ἐγένετο, καὶ περὶ αὐτὸν πατέρα ποιήσειν ἐπαγγειλάμενον μὲν, οὐ πεποικῶτα δὲ τέως, ὁμοίως διέκειτο. Ἐπειδὴ δὲ ὀψέ ποτε καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἔλαβε, καὶ τῆς Σάρρας τὴν φύσιν ἐνίκησε, καὶ τοῦ γήρους ὑπερέβη τοὺς ὅρους, καὶ τοῦ Ἰσαὰκ ἀπεφάνθη πατὴρ, ὀλίγον μὲν χρόνον τῆς ἐντεῦθεν θυμηδίας ἀπήλαυσε· μειράκιον δὲ τὸ παιδίον γενόμενον προσενεγκεῖν εἰς θυσίαν προσετάχθη τῷ δεδωκότι, καὶ τὸ δῶρον ἀντιδοῦναι τῷ χορηγῷ, καὶ ἱερεὺς γενέσθαι τοῦ τῆς ἐπαγγελίας καρποῦ, καὶ προσαγαγεῖν εἰς θυσίαν τῶν ἐθνῶν τὴν μεγάλην πηγὴν, καὶ αἵματι μονογενοῦς παιδὸς καταφοινίξαι τὰς χεῖρας. Ἀλλ' ὁμως ταῦτα πάντα, καὶ ἔτι τούτων πολλῶ πλείονα τῆς θυσίας ἐχούσης, οὐκ ἀντέτεινεν ὁ πατριάρχης, οὐδὲ τὰ τῆς φύσεως προὔβαλετο δίκαια, οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις εἰς μέσον παρήγαγεν, οὐδὲ γηρωκομίας καὶ ταφῆς ἀνεμνήσθη· ἀλλὰ πάντα λογισμὸν ἀνθρώπινον ῥίψας, καὶ πόθῳ πόθον ἀντιτάξας, καὶ νόμῳ νόμον ἀντιστήσας, τῷ τῆς φύσεως τὸν θεῖον, ἔδραμεν εἰς τὴν ἱερουργίαν, ἀνενδοιάστως καὶ ἂν ἐπήνεγκε τὴν πληγὴν, εἰ μὴ ταχέως ὁ μεγαλόδωρος, τὴν προθυμίαν δεξάμενος, ἐκάλυψε τὴν σφαγὴν. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα εἴ τις ἂν ἀρκέσειε λόγος εἰς τὴν τοῦ ἔρωτος τοῦδε διήγησιν. Ὁ γὰρ μὴδὲ μονογενοῦς φεισάμενος παιδός, ἐπειδὴ τοῦτο προσέταξεν ὁ ἐρώμενος, τίνος οὐκ ἂν διὰ τοῦτον ὑπερεφρόνησε;

18. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Ἰσαὰκ τὴν αὐτὴν ἀγάπην περὶ τὸν δεσπότην ἐκτήσατο. Καὶ ὁ τούτου δὲ υἱός, Ἰακώβ ὁ πατριάρχης. Αἰδοῦσι δὲ ἀμφοτέρων τὸ φιλόθεον αἰ θεῖαι γραφαί· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τῶν ὄλων θεὸς οὐδαμοῦ τῆς ῥίζης διαχωρίζει τοὺς κλάδους, ἀλλὰ „θεὸν ἑαυτὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ“ ὀνομάζει. Τούτων ἐστὶ καρπὸς εὐσεβῆς καὶ Ἰωσήφ, ὁ ἐν νέοις πρεσβύτης καὶ ἐν πρεσβύταις γενναῖος· οὗ τὸ φιλόθεον οὔτε φθόνος ἀνήλωσεν, οὔτε δουλεία κατέσβεσεν, οὐ δεσποίνης ἐσύλησε κολακεία, οὐκ ἀπειλή καὶ δέος ἐμάρανεν· οὐ συκοφαντία καὶ δεσποτήριον καὶ χρόνος μακρὸς κατεπάλαυσεν· οὐκ ἐξουσία καὶ δυναστεία καὶ τρυφή καὶ πλοῦτος τῆς διανοίας

вио очев дом, и отаџбину претпоставио туђини? Тад и увек је љубио Онога који га је призвао, а све друго је сматрао другоразредним у односу дружења с Њим и, не гледајући на многе тешкоће, није напуштао Возљубљеног кроз неиспуњавање Његових обећања. Али мучен жеђу, када су му засметали да испије воду из бунара који је сам ископао, он се није жалио на Онога који га је призвао и није казнио увредиоца. Он је трпео глад, али у себи није угасио пламен љубави; био је лишен супруге која је блистала лепотом, украшена целомудријем која му је живот увек чинила пријатним, али живећи са женом није од њега била одузета љубав према Богу – напротив, с Божјом помоћи упражњавајући је у дуготрпљењу и допустивши ударце неправде, увек се опходио с љубављу. Постао је старац, али није био отац – и тада није изменио своје добро расположење ка Ономе Који му је обећао да ће га учинити оцем, макар и не испунивши своје обећање. А када се касније обећање испунило, Сарино здравље се поправило, превазиђена је старост и он је постао отац Исаака, и Авраам се наслађивао том радошћу: тек што је дете постало дечак, како је заповеђено да принесе жртву Дародавцу, узвратити дар Дариваоцу, бити жрец обећаног плода, принети на жртву велико извориште народа и окрвавити руке крвљу сина јединца. Све се то, чак и више завршило на жртви, патријарх се није успротивио, није устукнуо пред законима природе, није указивао на дата му обећања, није помињао да његова старост потребује бригу и да се неко мора побринути о његовој сахрани, већ је одбацивши сваку помисао људску, љубави претпоставио љубав, а закону – закон, односно, закону природе – закон Божји, а потом је пожурио да обави жртвоприношење и нанео би, несумњиво, ударац, да велики Дародавац видећи његову усрдност, није тада омео заклање. Али, ја не знам да ли је нека реч у стању да опише ту љубав. Онај који није поштедео свог сина јединца, када је Возљубљени заповедио да га закоље, не би ишта друго занемарио Њега ради?

18. И велики Исаак је стекао такву љубав према Господу, а такође и његов син – патријарх Јаков. Божанско Писмо опева богољубље обојице, и сам Бог не одваја гране од корена, већ именује Себе Богом Авраама, Богом Исаака и Богом Јакова (Изл. 3, 15). Побожни плод био је Јосиф – старац у сред младића, силан међу старцима, чије богољубље ни завист није истребила, ни ропство угасило, ни ласкање госпође покрало, ни претња и страх не исцрпили, ни клевета, ни тамница и дуго време нису одолели, ни власт, имање, раскош и богатство нису истргли из срца; он је увек и стално пребивао у том богољубљу

ἐξέβαλεν· ἀλλ' ἔμεινεν ὁμοίως καὶ βλέπων τὸν ἐρώμενον, καὶ τοὺς ἐκείνου νόμους πληρῶν. Ταύτην Μωϋσῆς τὴν ἀγάπην κτησάμενος, τῆς ἐν βασιλείῳ διαίτης καταφρονήσας, „μᾶλλον εἶλετο συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν“. Καὶ τί δεῖ μηκύνειν καὶ πέρα τοῦ μέτρου τὸν λόγον ἐκτείνειν; Τῇ θείᾳ γὰρ ἀγάπῃ πᾶσα τῶν προφητῶν ἡ συμμορία κεχρημένη καὶ κοσμουμένη, καὶ τὴν τελεωτάτην κατώρθωσεν ἀρετὴν, καὶ ἀείμνηστον τὸ κλέος κατέλιπε. Καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ χορὸς καὶ τῶν μαρτύρων οἱ δῆμοι, τοῦτο τὸ πῦρ εἰσδεξάμενοι, πάντων μὲν ὑπερεῖδον τῶν ὀρωμένων, πάσης δὲ ζωῆς ἡδίστης τὰ μυρία τῶν θανάτων εἶδη προείλοντο. Ἐρασθέντες γὰρ τοῦ θεοῦ κάλλους, καὶ τὸ περι ἡμᾶς τοῦ θεοῦ λογισάμενοι φίλτρον, καὶ τὰς μυρίας ἐνθυμηθέντες εὐεργεσίας, αἰσχροὺς ἠγήσαντο μήτε τὸ κάλλος ἐκεῖνο ποθῆσαι τὸ ἄφραστον, καὶ ἀχάριστοι περι τὸν εὐεργέτην γενέσθαι. Τούτου χάριν, μέχρι θανάτου τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας ἐφύλαξαν.

19. Τούτου τοῦ κάλλους ἐρασθέντες καὶ οἱ νέοι τῆς ἀρετῆς ἀθληταί, ὧν συνεγράψαμεν ἐν συντόμῳ τὸν βίον, εἰς τοὺς μεγάλους ἐκείνους καὶ τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν νικῶντας εἰσεπήδησαν ἄθλους. Τοῦτο δὲ σαφῶς αὐτοὺς ἐξεπαίδευσαν αἱ θεῖαι γραφαί. Ψάλλουσι γὰρ μετὰ τοῦ μεγάλου Δαβίδ· „Κύριε ὁ θεὸς μου, ὡς ἐμεγαλύνθης σφόδρα. Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω, ἀνα βαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, ἐκτείνων τὸν οὐρανόν, ὡσεὶ δέρον“ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τὴν σοφίαν αὐτοῦ διδάσκει καὶ δύναμιν. Καὶ πάλιν· „Ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· ἐνεδύσατο κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο“ καὶ γὰρ „κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται“. Κάνταῦθα δὲ ὡσαύτως καὶ σοφία καὶ κάλλος ἐκηρύχθη, καὶ δύναμις. Καὶ ἐτέρωθι· „Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.“ Ἐνταῦθα δέ, καὶ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Θεοῦ Λόγου εὐφήμησε κάλλος. Ὑμνεῖ δὲ καὶ τὴν σοφίαν· „Ἐξεχύθη γὰρ, φησί, χάρις ἐν χεῖρεσί σου.“ Ὑποδείκνυσι καὶ τὴν δύναμιν· „Περί ζῶσαι τὴν ὀμορφίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ· τῆ ὠραιότητί σου, καὶ τῷ κάλλει σου, καὶ ἔντεινον, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε, ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ πρᾶότητος, καὶ δικαιοσύνης.“ Ταῦτα γὰρ αὐτοῦ καὶ πλοῦτος, καὶ κάλλος, καὶ δύναμις. Καὶ Ἡσαΐας δὲ βοᾷ· „Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδώμ; ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ; Οὗτος ὠραῖος ἐν στολῇ αὐτοῦ, βία μετὰ ἰσχύος.“ Οὐδὲ γὰρ ἡ ἀνθρωπεῖα στολή τὸ θεῖον κατεκάλυψε κάλλος· ἀλλὰ καὶ ταύτην περιβεβλημένος, μαρμαρυγὰς ἀπὸ τῆς ὥρας ἀφήσιν, ὡς τοὺς ὀρώντας βιάζεσθαι καὶ καταθέλγειν εἰς ἔρωτα. Τοῦτο καὶ ἡ ἀγία νύμφη πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ Ἄισματι τῶν ἁσμάτων διαλεγόμενη φησί· „Μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι. Διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἴλκυσάν σε, ὀπίσω σου εἰς ὄσμη μύρων σου ἔδραμον.“ Αἱ γὰρ νεανικαὶ ψυχαί, τῆς σῆς εὐωδίας μεταλαμβάνουσαι, θέουσι καταλαβεῖν σε ποθοῦσαι καὶ οἶον ἀλύσει τινὶ τῇ ὄσμῃ κατεχόμεναι, διαρρηξαι τὸν δεσμόν οὐκ ἀνέχονται· γλυκὺς γὰρ οὗτος καὶ ἐθελουσίως

устремљујући очи ка Возљубљеном и испуњавајући Његове законе. Стекавши такву љубав, и Мојсеј је пренебрегао пребивање у царским палатама, више је хтео да пострада с народом Божјим, него да има привремену греховну насладу. Треба ли продужити и преко мере ширити расуђивање о томе? Велико мноштво порока, предајући се тој љубави и украшен њоме, превазишао је у најсавршенијој добродетељи и оставио после себе вечну славу. Такође хор Апостола и ликови мученика, примивши у себе њен огањ, пренебрегли су све видљиво и смрт претпоставили свим сладостима живота. Заволевши Божанску лепоту, размисливши о Божијој љубави према нама и промисливши о хиљадама Божјих добротинастава, они су сматрали да је срамно не пожелети ту Божанску лепоту и пројавити неблагодарност према Дародавцу. Зато су и сачували свој завет с Њим до смрти.

19. И нови подвижници добродетељи чији смо живот укратко описали, заволевши такву Лепоту ступили су у велика надметања, побеђујући човечанску природу. Њихови учитељи у томе су била Божанска Писма, јер заједно са великим Давидом они поју: „Госпoде Боже мој, узвеличао си се веома, у исповедање и лепоту обукао си се. Оденуо си се светлошћу као хаљинoм, простиреш небо као кожу“ (Пс. 103, 1–2). И друге речи Писма поучавају о Премудрости и сили Његовој: „Господ се зацари, у лепоту се обуче: обуче се Господ у силу и опаса се“ (Пс. 92, 1), јер, уреди васељену која се не помера. И овде се наговештава о Његовој премудрости, Лепоти и Сили. На другом месту се говори: „Красан је добротом више од синова људских“ (Пс. 44, 3). Овде је псалмопојац похвалио људску лепоту Бога Слова. Опева и Његову премудрост: изли се благодат на усне Твоје (Пс. 44, 3). Показује и снагу: „Препојаши мач Твој на бедро Твоје, Силни. Красотом Твојом и добротом Твојом, и успевај, и владај, и царствуј истине ради и кротости, и правде“ (Пс. 44, 4–5). А Исаија вапије: „Ко је овај што долази из Едома, у црвеним ризама Његовим од Восора? Красан је у појави својој, веома са крепoшћу“ (Ис. 63, 1). Јер људска одећа није сакрила божанску лепоту Његову, већ обучен у њу Он је блистао цветајућом младoшћу, да би побудио оне који Га гледају да се покоравају божанској Љубави. О томе говори и Света невеста разговарајући с Њим у *Песми над њесмама*: „Миро излишено је име твоје. Зато те девојке заволеше и привукоше те да Ти следују у мирису мира Твога“ (Пнп. 1, 1–2). Јер, младе душе осећајући миомирис Твој, желе и стреме да Те достигну; опчињени тим мирисом они неће да растргну везе – слатке и добровољно примљене. Сличне са овима су и речи божанског Павла: „Јер

αὐταῖς περικείμενος. Τούτοις συμφωνεῖ καὶ τοῦ θεσπεσίου Παύλου τὰ ῥήματα: „Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὁσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ζωῆς εἰς ζωὴν.“

20. Καὶ καλὸν τοίνυν αὐτὸν ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς διδασκόμενος, καὶ πλοῦτον ἄφραστον ἔχοντα, καὶ σοφίας ὄντα πηγήν, καὶ τοσαῦτα δυνάμενον ὅσα βούλεται, καὶ φιλανθρωπία χρώμενον ἀμετρήτῳ, καὶ ἡμερότητος ποταμούς ἀναβλύζοντα, καὶ διὰ πάντων εὐεργετεῖν μόνον τοὺς ἀνθρώπους ἐθέλοντα. Καὶ τὰ μυρία καὶ ἀριθμοὶ κρείττονα τῶν εὐεργεσιῶν εἶδη ὑπὸ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν διδασκόμενοι, τοῖς γλυκέσι τῆς ἀγάπης ἐτρώθησαν βέλεσι, καὶ μέλη τῆς νύμφης ὄντες, μετ' ἐκείνης βοῶσι: „Τετρωμένοι ἀγάπης ἡμεῖς.“ Ὁ μὲν γὰρ μέγας Ἰωάννης βοᾷ: „Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.“ Ὁ δὲ προφήτης Ἡσαΐας ὡς γεγενημένα τὰ ἐσόμενα προεθέσπισε λέγων: „Αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν· τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν“, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα περὶ τῶν σωτηρίων παθῶν διεξέρχεται. Κηρύττει καὶ Παῦλος βοῶν: „Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσῃται;“ Καὶ πάλιν: „ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ· τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα θεοῦ δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ.“

21. Ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα παρὰ τοῖς ὑπηρέταις τοῦ θείου λόγου γεγενημένοις εὐρίσκοντες, δέχονται πανταχόθεν τῆς θείας ἀγάπης τὰ κέντρα, καὶ πάντων ὑπερφρονοῦντες φαντάζονται τὸν ἐρώμενον, καὶ πρὸ τῆς ἐλπιζομένης ἀφθαρσίας τὸ σῶμα πνευματικὸν ἀπετέλεσαν. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὸ φίλτρον δεξώμεθα, καὶ τῷ κάλλει τοῦ νυμφίου καταθελγόμενοι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐφιέμενοι, καὶ τὸ τῶν εὐεργεσιῶν ἐντρεπόμενοι πλῆθος, καὶ τὰς τῆς ἀχαριστίας δεδιότες εὐθύνας, ἀγαπῶντες δὲ φύλακες αὐτοῦ τῶν νόμων γενώμεθα. Οὗτος γὰρ ὄρος φιλίας, τὸ ταῦτα φιλεῖν, καὶ ταῦτα μισεῖν· διὰ τοῦτο καὶ τῷ Ἀβραάμ ἔλεγεν: „Εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι.“ Καὶ ὁ Δαβὶδ πρὸς αὐτόν: „Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ θεός.“ Καὶ πάλιν: „Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθρούς ἐγένοντό μοι.“ Καὶ ἐτέρωθι: „Παρανόμους ἐμίσησα, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα.“ Καὶ ἀλλαχού: „Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, κύριε, ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστίν.“ Ἐναργές οὖν τεκμήριον τῆς περὶ τὸν θεὸν ἀγάπης, τῶν θείων αὐτοῦ νόμων ἢ τήρησις: „Ὁ γὰρ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου φυλάξει“, εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστός, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. *Изворник: PG 82, 1497–1521.*

ми смо Христов мирис ... међу онима који се спасавају и међу онима који пропадају: Једнима мирис смрти за смрт, а другима мирис живота за живот“ (2. Кор. 2, 15–16).

20. Ови подвижници поучавају се божанским Писмом да је Господ прекрасан, да влада неисказаним богатством, да је Он Извор премудрости, све у сили савршава што пожели, излива на људе своје неизмерно човекољубље, точи реке кротости и жели само једно – да обдари људе Својом добротом. Такође се они поучавају и од богоносних мужава и безбројним видовима доброте и уловљени слатким стрелама љубави и будући чланови невесте, с њом заједно вапију: „и ми смо уловљени љубављу.“ Велики Јован је рекао: „Где јагње Божије Које узима на себе грехе света“ (Јн. 1, 29). Пророк Исаија благовести будуће као да се већ догодило када каже: „Ти би рањен за грехе наше, и мучен би за наша безакоња, ружење мира нашега на Њему. Раном Његовом ми се исцелисмо“ (Ис. 53, 5), и све друго слично што је пророк рекао о спаситељним страдањима Господа. Проговара и Павле: „Онај који сина свога не поштеде, већ га предаде за све нас“ (Рим. 8, 32). И још: „У име Христово молим, помирите се с Богом. Јер не знајући за грех он за нас учини жртву за грех, како би се ми у Њему учинили праведни пред Богом“ (2. Кор. 5, 20–21).

21. Налазећи такве и сличне речи код оних који су били служитељи Слова Божијег, нови подвижници добродетељи са свих страна подстичу се ка божанској љубави и пренебрегавајући све, представљају у име Возљубљеног и раније очекиваног нераспадања – бесмртности, чине своје тело духовним. И ми такође, примивши ту љубав, очарани красотом Женика побуђени обећаним благом, постиђени мноштвом доброте Божије и бојећи се казни за своју неблагодарност, постајемо љубљени чувари Његовог закона. Јер је такво опредељење љубави, волети и не мрзети оно што воли и мрзи ближњи. Зато је Бог и рекао Аврааму: „Благосиљам оне који тебе благосиљају, и проклињем оне који тебе проклињу“ (Пост. 12, 3). А Давид говори Богу: „Веома су ми драги пријатељи Твоји Боже“ (Пс. 138, 17). Зар да не мрзим оне који те мрзе, Господе, и да се не гадим оних који устају на тебе (Пс. 138, 21). „Који престапају закон, такве мрзим, а закон Твој љубим. Како љубим закон Твој! Цео дан мислим о њему“ (Пс. 119, 113, 97). Због тога је чување Божијих закона очевидни доказ љубави према Богу: „Ко ме љуби, тај чува моје заповести“ (Јн. 14, 23), рекао је Господ Христос. С Њим слава, част и поклоњење Оцу са Светим Духом сада и увек и у векове векова. Амин.

Блажени Теодорит Кирски и његово дело *О Божанској љубави*

Блажени Теодорит Кирски један је од најзнаменитијих хришћанских писаца прве половине V века. Рођен је у хришћанској Антиохији 393. године, граду у којем су први пут они који су поверовали у Господа Христа названи хришћанима (Дап. 11, 26), како сведочи Апостол и евангелист Лука. Потиче из хришћанске сиријске породице. Вероватно највише под утицајем своје мајке постао је монах. У младости је стекао солидно образовање и из световних наука, како се то може видети из пажљивог читања његових списа. Поред матерњег сиријског, добро зна грчки језик на којем и пише, а солидно познаје и јеврејски језик. Најпре је у храму постао чтец учествујући на богослужењима читањем одељака из Светог Писма. Као монах почео је у једном од многобројних манастира у околини Антиохије. Када је напунио 30 година живота, изабран је за епископа у незнатном крају Кир у околини Антиохије, удаљен два дана хода северно од Антиохије. Реч је о мањем и сиромашном граду, чијој обнови је лично допринео бринући се о верницима и крштавајући преостале пагане-нехришћане. Показао се као истински пастир бринући се не само о духовним, већ и о другим потребама бедних и сиромашних хришћана у својој Епископији.

Као богослов, Блажени Теодорит припада Антиохијској богословској школи чији је оснивач и родоначелник Лукијан Антиохијски (†312). Ова школа примењује више филолошки метод у тумачењу Светог Писма, а то значи буквални – посредством граматичке анализе и логике уз коришћење историје. Познати су представници ове школе: Јевстатије Антиохијски, Силуан Тарсијски, Диодор Тарсијски, и други. Овај последњи је био учитељ Светог Јована Златоустог, а његов ученик је и Теодор Мопсуестијски, који је такође рођен у овом граду око 350. године. Теодорит Кирски живи у доба када су одржана два Васељенска сабора – трећи у Ефесу 431. и четврти у Халкидону 451. године, и савременик је веома оштрих спорова и догматских сукоба и расправа везаних за Несторијеву

јерес и за монофизитство. Не улазећи у детаљну анализу његових богословских ставова, треба само укратко рећи да је водио оштре полемике са Светим Кирилом Александријским, особито везано за Кирилове анатемизме писане против Несторија. Монофизити су га осудили као јеретика несторијанца на свом саборовању у Ефесу 449. године, а Халкидонски сабор га је оправдао и вратио на епископску катедру. То је учињено на осмој саборској седници 26. октобра 451. године (Mansi VII, 189–190). На Петом васељенском сабору у Цариграду 553. године Блажени Теодорит Кирски је делимично осуђен, заправо осуђени су неки његови списи које је писао против Светог Кирила, а није осуђен као личност. У документима овог сабора о томе има неколико података. У *Исјаведању вере* цара Јустинијана 551. године једноставно се о Теодориту Кирском само констатује: „Ако ко штити Теодоритове списе које је написао о јеретику Несторију, а против Православне вере и првог Ефеског сабора (431. године) и Светог Кирила и дванаест његових глава ...“ (Р. Поповић, *Васељенски сабори 2*, Београд 2011, 70). Исто се понавља у *Јустинијановом ѿисму* које је читано на првој саборској седници 553. године, а саборска одлука у *Оросу* доноси исту формулацију (*истио*, стр. 91) као и Писмо папе Вигилија патријарху Евтихију у Цариград 8. децембра 553. године, којим признаје све одлуке Петог васељенског сабора (*истио*, стр. 96).

У историји Цркве остао је као плодан писац. Писац је *Црквене историје* која прати догађаје од појаве Аријеве јереси до 428. године. Друго његово знаменито дело је *Историја бољубаца* настала око 444. године (Sources chretiennes 234, Paris 1977) или *Древни сиријски ѿаџерик*. У овом делу доноси живот и подвиге 36 подвижника који су живели на подручју Сирије – Антиохија, Озроен, Кир, Апамеја, од почетка IV до средине V века. Дело се завршава Словом о Божанској љубави (Р. Canivet, *Studia Patristica* VII, 1966, 143–158). Теодоритова је заслуга што је оставио податке и сачувао од заборавља имена и подвиге сиријских монаха о којима не бисмо много знали. Познати су подвижници Афраат Персијски, или Јаков Афраат коме се губи сваки траг у писаним изворима после 354. године. Од њега је остало 23 беседе на сиријском језику. Углавном полемиче са јудаистима, говори о монаштву: монаси су „синови завета“, а монахиње су „кћери завета“. Следећи познати писац са ових простора је

Свети Јефрем Сирин, познат као богослов, писац, аскета, апологета, полемичар (*Химна о рају* (Sources chretiennes 137, Paris 1968)).

Једно од главних дела Блаженог Теодорита Кирског јесте *Бојољубива историја* у којем је описао монашки живот и подвиге Светих Отаца у Сирији, њих 36, од којих су три жене. Ово драгоцено дело, без којег се не може замислити почетак и рана историја монаштва у Сирији и њеној околини, завршава се једним краћим, али исто тако драгоценим делом *О Божанској љубави* (PG 82,1497–1521). Овим делом је, како сам писац каже, просто резимирао, закључио све што је рекао у претходном свом казивању. Овом, неком врсте допуне претходног казивања, он у ствари одговара на питање шта је главна побуда и мотив, у чему је толика духовна снага којом су подвижници надахнути да изаберу и истрају на путу својих духовних подвига. По свом телу су слаби и немоћни као и сви други људи, али је њихова снага у љубави Божијој и љубави према Богу којом превазилазе све људске слабости и немоћи. Суштину и смисао њиховог подвига не могу сви да разумеју и схвате, поготово они којима је непознат начин њиховог живота. „Љубав према Богу чини подвижнике способним да превазиђу границе људске природе“ (4). Рањени Божанском љубављу спремни су да све претрпе, све подносе. Наводи пример пророка и боговидца Мојсеја који се сусрео с Богом лицем к Лицу и четрдесет дана се налазио у неземаљској стварности сусрета са Богом. Невеста и жених у *Песми над њесмама* као и Апостол Павле потврђују да је најпре Бог заволео нас, а наше је да Му љубављу узвратимо. Ради те љубави вреди подносити све невоље које нас сналазе, глад, прогоне, сиромаштво, опасности, смрт (8). Наводи пример Апостола Петра који, иако се у једном тренутку одрекао Христа, пројављује неизмерну љубав, „Господе! Ти знаш да Те волим“ (Јн. 21, 15). За сведока своје љубави позива самог Господа Који све зна. Како се може објаснити страдање и патње Апостола и страдалника за Христа, ако не неизмерном љубављу према Њему. У овоме свету све је променљиво и пролазно, а једино што заувек остаје јесте Божанска љубав (14). Затим говори о љубомудрију, односно о философији по Богу, јер је Бог Премудрост, односно Господ Христос је Божија премудрост (1. Кор. 1, 24). Права мудрост је, према томе, богољубље (15). Наводи и друге примере јаке вере и љубави према Богу у Старом Завету, као што је Авел, Енох, Ноје, Мелхиседек,

патријарх Авраам који је све веровао Богу из љубави према Њему: рођење у старости сина Исака и спремност да га принесе на жртву, све из превелике љубави. Ту љубав је показао Јосиф, не само према браћи која су га издала, већ према свима, чак и у туђој земљи.

Слично су поступили „нови подвижници чији смо живот укратко описали“ (19), каже Теодорит Кирски, јер су заволели истинску лепоту и „ступили су у велика надметања побеђујући човечанску природу“. Зато и нови подвижници, Теодоритови савременици, следеју овим прекрасним примерима, подстичу се ка Божанској љубави пренебрегавајући све пролазно овога света и века који у злу лежи. Они су као такви и свима нама пример, „и ми примивши ту Љубав, очарани красотом Женика, побуђени обећаним благом, постиђени мноштвом добротe Божије, и бојећи се казне за своју неблагодарност, постајемо чувари Његовог закона“, а то је Љубав (21).

* * *

Напомена:

О Блаженом Теодориту Кирском, видети:

- Г. В. Флоровски, *Византијски Оци V–VIII века*, прев. са руског М. Мијатов, Београд 2008, 82–105.
- А. Јевтић, *Пашролоџија 2 – источни Оци и њисци 4. и 5. века од Никеје до Халкидона (325–451)*, друго, допуњено издање, Београд – Требиње – Лос Анђелес 2016, 597–603.
- Д. Богдановић, *Свети Оци и учитељи Цркве*, Београд 1989, 129–133.
- Р. Поповић, *Васељенски сабори – одабрана докуменџа*, књ. 2, Београд 2014.
- А. И. Сидоров, „Блажени Феодорит Кирски – его значење в историји древнехристијанској Цркви и православног богословља“, у Б. Феодорит Кирски, *Историа бојољубцев*, Москва 1996, 3–136.
- Дела Теодорита Кирског, у PG 80–84.
- Theodoret de Cyr, *Histoire philothee*, Sources chretiennes, No 234 et 257, Paris 1977.

На српском језику од Блаженог Теодорита Кирског, видети:

Житије Прејодобној Јакова Нисивијској, прев. Ј. Поповић, *Житија Светих за јануар*, Београд 1972, 313–317.

Тумачење Посланице Јеврејима, прев. са грчког В. Милићевић, *Ошачник* 1 (2009), 17–27.

Тумачење Прве посланице Коринћанима, прев. са грчког В. Милићевић, *Ошачник* 1 (2009), 29–33.

Посланица цара Константина Великој епископима о учинцима Никејској сабора 325. године, у Р. Поповић, *Васељенски сабори* 1, Београд 2012, 65–66.

О делима великој сабора у Никеји 325, у Р. Поповић, *Васељенски сабори* 1, Београд 2012, 67–69.

Синодик цариградској сабора 382. године, у Р. Поповић, *Васељенски сабори* 1, Београд 2012, 148–151.

Друја саборна посланица папе Дамаса кројив различитих јереси, у Р. Поповић, *Васељенски сабори* 1, Београд 2012, 152–154.

Тумачење првој псалма, прев. са старогрчког Л. Нешић, *Толошки пологи* XLVI/3 (2013), 707–714.

Тумачење Книге о Руји, прев. са старогрчког Л. Нешић, *Толошки пологи* XLIX/2 (2016), 239–246.

Превод са старогрчкој и најомене:
Радомир В. Појовић

Примљено: 1. 11. 2017.
Одобрено: 15. 11. 2017.